

voor choreografen of research-projekten voor kunstenaars en theoretici als paddestoelen uit de grond sijteten, is misschien het moment gekomen om termen als 'labo', 'experiment', 'research', 'virus' en 'besmetting' onder de loep te nemen. In de mutatie van wetenschappelijke termen naar een artistieke context, treedt er namelijk wel vaker enige begripsverwarring op. Vaak gaan kunstenaars aan de slag met voorbijgestreefde, 19de-eeuwse ideeën over de methodologie van de wetenschappen. Anderen omarmen dan weer het steeds opnieuw verkeerd begrepen adagio van Feyeraabend 'Anyt ing goes!'. In het eerste geval besouwt de kunstenaar zijn 'laboratorium' als een veilige haven, afgeschermd van de buitenwereld, waar hij in alle rust, zonder risico op tegenspraak of inmenging, aan 'artistiek onderzoek' kan doen. En waar hij, in tegenstelling tot de toenmalige wetenschappen, bovendien ook niet geïnterd wordt door een afgeleend begrippenkader of een duidelijke methodologie. In het tweede geval, slijkt de kunstenaar genoeglijk tegen de wetenschappen aan, in een double bind van bevestiging van mekaar's onvervreemdbare inzichten, waarbij de kunstenaar het geruststellende gevoel koestert vat op de 'werkelijkheid' te krijgen door het inzetten van een paar alfverteerde theorieetjes uit de fysica, wiskunde of -uiteraard- biogenetica. En de wetenschappen overwaaitte genoeg kent uiteindelijk uit zijn stoffige kantoortje op de universiteit te worden bevrijd om vervolgens losgelaten te worden in de revitaliserende omgeving van kunstproductie en artistieke bedrijvigheid. Het probleem met deze opstelling is niet zozeer dat de resultaten van dergelijke research-projekten vaak bedroevend zijn, maar vooral dat de overlapping tussen kunst en wetenschappen naast nooit wordt gematiseerd, de methodologie niet in vraag gesteld, en het eigenlijke ontmoetingspunt tussen beide disciplines meestal zeer beperkt blijft, of zelfs onbestaande.

De veld tussen kunst en wetenschap is met andere woorden een mijnenveld van misverstanden. Naast het bovengenoemde effectieve bejag dat de wetenschappelijke praktijk ontdekt van haar complexiteit en haar reduceert tot een speeltaal of quasi-mystieke ervaring, is er de valkuil van het obsurantisme, waarbij de kunstenaar, bij gebrek aan duidelijke uitgangspunten of stellingname, vrolijk aan het free-wheelen gaat met een wazig, aan de wetenschappen ontleend begrippenapparaat, research produceert waar hij zelf niet goed van weet welke richting die nu precies op moet, en producten waar het publiek voor hetzelfde probleem wordt gesteld. In het beste geval kan dit soort obsurantisme nog voor poëtisch doorgaan, vaak is het echter een afknapper. De kunsten bevinden zich op dat mo-

LEXICON

EXPERIMENT Een experiment (ook wel proef genoemd) is een zorgvuldig

opgezette en nauwkeurige observatie van een stukje werkelijkheid die kan worden uitgevoerd om een wetenschappelijke hypothese te testen.

Experimenten kunnen zeer ingewikkeld zijn en bijzonder nauwkeurige apparatuur vereisen.

Ze worden dan in een speciale experimenteermilieu uitgevoerd, een zogenaamd laboratorium. Een relatief eenvoudige hypothese (bijvoorbeeld de zwaartekracht trekt alles naar beneden) kan ook vaak door eenvoudige thuisexperimenten worden getest; het uitvoeren van zulke experimenten kan het inzicht in en begrip van natuurwetenschappelijke wetten vergroten.

Niet alleen in de natuurwetenschappen maar in alle wetenschappen worden experimenten

ment in een soort niemandsland van begripsverwarring: alles is wetenschap, zoals alles ook politiek is, of economie, of ja, waarom niet, kunst.

Als we ons concentreren op de notie 'laboratorium', is een juiste invulling van de term al meteen niet zo'n eenvoudige opgave. In de geschiedenis van de wetenschap zelf heeft het laboratorium steeds de rol gespeeld van de plek waar materiaal uit het alledaagse wordt omgezet tot 'feiten', ontdaan van alle veranderlijke, oncontroleerbare en ontextgebonden ballast, en ingezet in een experimentele proefopstelling die de vooropgestelde stelling boven alle twijfel zou overblijven. Aangezien de resultaten van een experiment enkel als 'waar' worden aanvaard wanneer ze kunnen herhaald worden in verschillende laboratoria, zijn deze plekken bijgevolg ontdaan van alle context: ze zijn tijd- en plaatsloos en volkomen inwisselbaar. In de jaren '30 lanceerde de wetenschapsfilosoof Popper het principe van de falsificatie, waardoor een theorie pas als 'wetenschappelijk' kan gelden wanneer ze op haar eigen uitgangspunten kan worden afgetoetst. Met andere woorden, als er een proefopstelling kan worden ontworpen, die onomstotelijk aantoonde dat de resultaten die door een bepaalde methode worden bereikt, ook werkelijk en onweerlegbaar een gevolg zijn van precies deze methode, en niet van 'ruis-elementen' of omgevingsfactoren. Door dit strenge criterium viel de psycho-analyse door de mand, net als heel wat andere menswetenschappelijke onderzoeksmethoden. Popper plaatste zo'n strenge demarcatielijn tussen wetenschap en de rest van het maatschappelijke leven (politiek, economie, en uiteraard artistiek) dat de wetenschap zich restloos in haar bunker kon terugtrekken.

Uiteraard is ook dit een voorbijgestreefd wetenschapsmodel, en bovendien onhoudbaar in de context waarin wetenschap hier ter sprake wordt gebruikt: als motor en mogelijke voedings-

LEXICON

BRUNO LATOUR is een wetenschapsantropoloog en houdt zich bezig met de studie van de ontwikkeling van wetenschappelijke praktijken en ontroversen vanuit een besef dat wetenschap en maatschappij daarbij nauw verweven zijn. Hij wil de talloze verbindingslijnen tussen wetenschap en maatschappij onttrafelen en m.n. de maatschappelijke maatschappij van het laboratorium analyseren. Om inzicht te krijgen in het werk dat wetenschappers doen, wordt ter plaatse en met een agnostische houding ten aanzien van de inhoud, cultureel-anthropologisch veldwerk én ontroverse-onderzoek gekoppeld. Agnosticisme ten aanzien van de inhoud van wetenschap is de enige manier om grensgevechten rond de afbakening van het wetenschappelijk domein te observeren, zonder daarin zelf betrokken te worden. Met methodologische voorstellen voor wetenschapsantropologisch onderzoek:

1. Vertrouwd raken met wetenschappelijke praktijken of ontroversen
2. Vooroordelen over wat daar gebeurt en wat kennis is zoveel mogelijk terugwischen
3. Skeptisch staan tegenover verklaringen voor wetenschappelijk succes of falen die uit hun context zijn losgeweekt
4. Wetenschap in wording bestuderen en deze fase niet verwarren met haar resultaat. Wetenschap onderscheidt zich niet van andere menselijke bezigheden door de logica, maar door haar associatieve: haar vermogen de bestaande orde te transformeren door nieuwe verbanden te leggen. <http://www.prevos.net/ultuur/01221/wetsam06.htm>